
Móra Ferenc
A gyevi törvény

Hangos mese

(A hanganyag itt található: https://varazsbetu.hu/mesetar/a_gyevi_torveny)

Gyevit ne tessék keresni a térképen, mert a térképen csak Algyő található, egy macskaugrásnyira Szegedhez. De hát a makfa mondhat, amit akar, a gyevi magyar mégiscsak jobban tudja a faluja nevét, mint a mappa.

A gyevi magyar itt árulja a sült tököt a kultúrpalota tövében, a két kűszent lábánál, akiknek nagy örömük telhet ebben a déligyümölcsben, lévén az egyik Homérosz, a másik Arisztotelész.

Kérdezem tőle, hová való, ezt feleli rá:

- Leginkább csak Gyevibe.

A régi világban szokásban volt a nagyeszű magyaroknál a Márton gyereket Mártának kereszteltetni, hogy a császár lánynak gondolja, és ne öltöztesse angyalbőrbe. Valami ilyen huncutság lehetett abban is, hogy Algyő Gyevinek nevezte el magát. Gondolta, hogy így majd nem találják meg mindenféle dézsmaszedők.

No de ez a tudósok dolga, én csak annyit mondhatok, hogy Gyevi már akkor is Gyevi volt, mikor utoljára járt benne a király. Az pedig igen régen volt, mert az utolsó király, aki benne járt, Mátyás király volt. ("Az pedig még Kossuth atyánknál is régebben volt, hallja!" - így mondja az én gyevi emberem, akinek valahogy olyan, mintha a negyvennyolctól ezer esztendő választana el bennünket. Különben vagyunk ezzel így többen is.)

Elég az hozzá, hogy Mátyásra egyszer ráestellett a szegedi határban, ahol nyulászni járt, amihez akkor még nem kellett az Eselovics-Palacsivinyi őrgróf engedélye. (Mert így könnyebb kimondani a Pallavicini nevét, mint ahogy az urak mondják.) Valahogy eltévelyedett a kíséretétől, nem volt vele senki az ispánján kívül, aki alatt a nádor értendő, azt ijesztgette tréfás szóval:

- Na, cselédem, hová bújjunk éjszakára, hogy el ne kapjon a réztollú bagó?

- Itt van Gyevi egy miatyánkra - emelte meg a süvegét az ispán -, ott meghálhatunk, reggel aztán megkereshetjük a többieket.

- Okos embernek adsz kenyeret, ispán - biccentett rá Mátyás a tanácsra.

- Csak adnék, királyom, ha volna - mutatta mosolyogva az ispán az üres tarisznyát.

- No, annál szaporábban mehetünk, legalább nem viszünk terhet - nevetett a király.

Mentek is szaporán, gyertyagyújtáskor be is értek Gyevibe. Tücsökmuzsikás nyári este volt, bujkáló holdvilág úszkált az égen, ráérő emberek beszélgettek a leveles kapukban. A fejedelem délceg alakján mindjárt megakadt az asszonyok szeme, mondták is fönnhangon:

- Ott is nagy eső járt, ahol ez termett. Hét határban nincs ilyen szép szál legény.

- Hallod-e, ispán? - húzta ki magát büszkén a király.

Az ispán még meg se mukkanhatott, mikor valaki alázatosan megszólalt:

- Kivéve a gyevi bírót.

Szép, fehér hajú öregember volt, aki mondta, még a sapkáját is megemelte hozzá. Összenézett a király meg az ispán, de csak elnevették magukat. Ballagtak tovább, be a falu közepére, ahol nyitott ajtajú ház ajtófélfáján forgácscégért lobogtatott a szél. Ott is ácsingózott egy-két ember, odafordult hozzájuk a király:

- Csárda ez, atyafiak?

- Az ez.

- Van-e benne fehér cipó?

- A váci püspök se eszik olyant.

- Kivéve a gyevi bírót - mondták ketten is egyszerre.

- Hát piros bor?

- A török császár se iszik olyant.

- Kivéve a gyevi bírót - kapkodták le a népek a fejrevalójukat.

Az ispán meg akarta kérdezni, miért kell mindenből kivenni a gyevi bírót, de Mátyás húzta befelé.

- Gyere, gyere, mert éhes vagyok, mint a farkas!

Hát elverték az éhüket hamar, rántottát ettek kakastejes kenyérrel, ittak rá piros bort is, meg is köszönték a vacsorát a csárdásnak illendően.

- Ilyen jóízűt se ettek ma Buda várában - ütött a vállára a király barátságosan.

- Váljék egészségére, vitéz uram - dörzsölgette össze a kezét a gazda, de neki is mindjárt eszébe jutott hozzátenni, hogy: - kivéve a gyevi bírót.

- Én bizony nem veszem ki a gyevi bírót se - nevette el magát a király.

- Hej, dehogynem, vitéz uram, dehogynem! - kiáltotta ijedten a csárdás, s kézzel-lábbal, szemmel-orral egyre integetett a sarok felé. A király azonban most már bosszúsan vont vállat.

- Ejnye, de fura falu ez a Gyevi, vigye el a markoláb!

- Kivéve a gyevi bírót - kottyant bele a gazda, de olyan sebesen ám, hogy a királynak

megint csak nevetésre szaladt a szája.

- De bizony azt vigye el legelőbb!

- Márpedig azt nem viszi! - csikorgott ki valaki a sarokból, mint a kenetlen kerék. S nyomban ki is gurult a szoba közepére egy kis duda formájú ember, akinek szép nagy szélfogó füle volt, mint a szentesi korsónak, s azt annál sebesebben mozgatta, minél jobban elfutotta a méreg.

- Gyeviben az a törvény, hogy a bírót mindenből ki kell venni.

- Ejnye, kutya meg a mája! - csodálkozott el a király. - Hát aztán ki hozta ezt a gyevi törvényt?

- A gyevi bíró! - lengette a füleit a dudaember.

- No, szeretném azt a jeles bírót látni! - kacagott a király.

- Hát csak nézzen meg kend - szuszogott a dudaember -, én vagyok a gyevi bíró!

- Hát akkor kendet vigye el a markoláb - mutatott rá a király -, ezt meg Mátyás deák mondja kendnek.

Az lett ebből, hogy a gyevi bíró mindjárt előrikkantotta a kisbírót, és hűvösre tetette a két diákot.

- Ki nem ereszted őket, míg meg nem tanulják a gyevi törvényt!

Ment is a két diák engedelmesen, de kisvártatva lelkendezve futott vissza a kisbíró, mutogatva az összeszorított markát, mint az égett sebet.

- Hát te tán parazsat szorongatsz a markodban, hé? - meresztett nagy szemet a bíró.

- Jobban süt ez annál is - nyitotta ki a markát a kisbíró. - Ezt küldik a csárdásgazdának a garabonciások.

Vadonatúj aranyforint volt. Szent László képe az egyik felén, gyűrűs holló a másikon, addig csak hallomásból tudtak ilyenről Gyeviben.

Meg is szeppent a bíró egy kicsit, hogy mégse lehetnek ezek a deákok valami csiribiri emberek. Hazamenet a faluháza felé került, bekukucskált a kulcslyukon a két deákra, de nem csináltak azok semmi különöset. Papirost szedtek elő a tarisznyából, arra irkáltak-firkáltak, a nagyobb mondta, a kisebb írta.

- Mégiscsak deákfélék lesznek - nyugodott meg a bíró. - Majd számon veszem, mire pazarolták a mécsest.

Kürtriadásra, lódobogásra ébredt reggel. Cifra ruhás urak sürögtek-forogtak a háza előtt, középen a két deák. Fogja az ákombákomos papírt a kisebb, adja neki a parancsot a nagyobb:

- Olvasd, ispán, olvasd!

- Gyevi derék népét szívébe fogadja a király őfelsége! - olvassa a kisebb deák.

- Kivéve a gyevi bírót! - mondja a nagyobb.

- Nincs köztük tökkel ütött fejű ember.

- Kivéve a gyevi bírót!

- Azért elrendeli a király, hogy Gyeviben többé senki porciót ne fizessen!

- Kivéve a gyevi bírót!

- Ezüsttálból aranykanállal egyen!

- Kivéve a gyevi bírót!

- Tíz arany útravalót kapjon! - hajtogatta össze az ispán az írást.

- Kivéve a gyevi bírót! - mondta rá a király, s odafordult nevetve a dudaemberhez. - No, gyevi bíró, ugye, hogy jól megtanultam a gyevi törvényt?

Azzal megsarkantyúzta a lovát, s egyszerre porba veszett a kíséretével. (A por nem is változott azóta se.) A gyevi bíró pedig nyekkent egyet, mint a megszúrt duda, betakarta magát a fülével, s világéletében ki nem bújt többé alóla.

Ezt pedig annak a bizonyságára írtam, hogy a tekintélytiszteletet nem most találták ám ki Magyarországon!

(A hanganyag itt található: https://varazsbetu.hu/mesetar/a_gyevi_torveny)